

BENASSAL

REULL BIBLIOGRÀFIC DE TEXTOS

1989

750 ANIVERSARI DE LA
CARTA DE POBLACIÓ

60. VICENT BARREDA, EL «GENERAL COVA»

Vicent Barreda i Boix és una de les figures històriques benassalenques del segle XIX. Per la seua ideologia carlina va donar-ho tot, inclús la propia vida. Podem afirmar que la personalitat d'aquest guerriller carlí és tot un símbol de la fi de l'Antic Règim, del règim senyorial ja decadent al País Valencià d'aleshores. Amb Josep Miralles "Serrador", vilafranquí, té una relació i manté una amistat que s'allargarà fins llur mort l'any 1844 a mans de partides lliberals.

Coneixem abundosos trets de l'agitada i turbulenta vida del nomenat guerriller. A més dels testimoniatges de les dades dels *Quinque Libri* de l'Arxiu Parroquial de Benassal i de diverses notes històriques, tenim tota l'obra manuscrita de Mossèn Salvador Roig (el seu contrari en ideologia política) on, per raons de rivalitat, el general Cova és tractat sovint de facciós, lladre... Aquest recurs del bel·licós capellà de ridiculització de l'adversari és utilitzat nombroses vegades al llarg de la seua obra.

Vicent Barreda i Boix va nàixer a Benassal, al mas de la Cova, el 10 de Febrer de 1795 ¹. Era fill de Joan Barreda i Mancho, i de Maria Boix i Ferreres d'Albocàsser. Segurament el seu matrimoni se celebrà a Albocàsser, car no apareix al Llibre de Matrimonis de l'església de Benassal. Els anys de la seva infantesa els va passar al nomenat mas de son pare, on degué aprendre el treball més corrent del seu temps, el conreu de les terres i el pastoreig. Als tretze anys d'edat va conèixer la guerra declarada contra els francesos, si bé aquests no van entrar a Benassal fins l'any 1811. Però un any abans la tragèdia va aplegar al mas. Al ple de l'hivern, el 14 de Gener de 1810 ², moria son pare, Joan Barreda, deixant a la seua vídua i als seus fills en una situació difícil, agreujada per l'estat de guerra. Aquest serà, sense dubte, el motiu de que el jove Vicent, que aleshores comptava quinze anys, es casara el 15 d'Octubre del mateix any amb Josepa-Maria Moliner i Albert, de Culla, filla de Francesc Moliner i de Maria Albert, i també molt jove ³. D'aquest matrimoni naixerien, molt més tard, tres fills: Francesc, Andreu (1833) i Vicenta (1840), ja quan el general Cova era en plena campanya carlina.

Passada aquesta boda, desconeixem totalment la seua vida fins l'any 1833. És fàcil que a la dècada realista de 1823-33, regnant Ferran VII, militara al Batalló de Voluntaris Realistes de Benassal, una rèplica de les "Milícies Nacionals" constitucionals. Aquest any de 1833, a la mort de Ferran VII, esclata la primera guerra carlina.

Les idees de Vicent Barreda devien ésser conegudes, car el seu mas de la Cova esdevé amagatall de carlins ⁴. El vilafranquí Josep Miralles, el Serrador, es refugià al seu mas, mentre ell li feia de correu cap a Navarra i de informador. Després es va unir definitivament a la partida carlina del Serrador ⁵. Però, el mas de la Cova ja no era un refugi segur a l'arribada de les tropes governamentals.

El 27 d'abril de 1834 aquesta partida entra a Benassal i segresta el batlle, Antoni Roig, i el seu germà Mn. Salvador, reconeguts lliberals isabelins, portant-los per diversos llocs fins alliberar-los. Aquesta partida també havia assaltat i mort el Secretari de l'Ajuntament de Benassal, Vicent Forés, al pla de la Canada de'Ares i

la Font Coberta⁶. Més tard, com apunta Mn. Salvador Roig, les tropes lliberals incendiaren el Mas de la Cova⁷.

La partida de Cova, unida a la de Serrador, va participar en nombrosos fets i correries per les terres del Maestrat, que tan bé coneixien. Els intents d'assaltar Benassal, on resistia el batlle Antoni Roig, ajudat per la guarnició del Fort, van ser molts, però sense èxit. El més important d'aquests assalts es produí el 4 d'Agost de 1835 i es perllargà fins el dia 6. Les partides de Cova, Serrador i Soligó, formades amb gent del terreny, eren reforçades per les de Quiles, Cabrera, Forcadell, Mestre, Carnicer...⁸ El 6 d'Agost els carlins entrarien dins la vila murada. En aquesta acció destacà Vicent Barreda, que va atacar pel camí vell de Culla i la Codina, anulant les defenses de la Torre de Garcés i del portalet de Sant Roc, el qual va incendiar, entrant a la vila⁹. Però després, tement l'arribada de forces isabelines, fugiren cap al Saulonar y el Forcall, on cremaren l'església i el fort¹⁰.

El general Cova va aplegar a tenir 600 hòmens de a peu, sota les seues ordres, després la destitució del Serrador per Ramon Cabrera. Amb ells va recórrer els territoris del nord del País Valencià. Així entrà a Benassal, abandonada pels lliberals, en Agost de 1835. També va actuar a L'Alcora, Vistabella, Atzeneta, Cortes de Arenoso, Zucaina, Onda...¹¹ També va participar al bloqueig de Llucena, que durà més de mig any, i sense resultats, malgrat haver utilitzat artilleria. A la campanya de 1838 va intervindre al setge de Morella, i va acompanyar a Cabrera a la seua expedició cap a València¹².

L'any 1839, amb la pau de Vergara, acaba la guerra del Nord, i les tropes del govern venen al Maestrat. Cabrera, que havia intentat resistir, se veu forçat a fugir a França el 1840. Vicent Barreda, dispersada la seua partida i perduda Benassal, s'exilia també a França. En canvi, el vilafranquí Josep Miralles, el Serrador, indultat per la Reina, va romandre. El general Cova, en tot, va estar poc temps a França. L'any 1843, amb la majoria d'edat de Isabel II, es dona una gran amnistia que permet tornar als exiliats carlins. Vicent Barreda torna a Benassal, i prompte reorganitza la seua partida, a la qual se va unir el Serrador, intentant fer un nou alçament carlí¹³.

Aleshores el general isabelí Villalonga ordenà fer batudes per tot el Maestrat, sense resultats. Davant açò ordenà fer publicar un bàndol duríssim, i va fer murar tots els pobles i recollir-s'hi als masovers¹⁴. Vicent Barreda i els seus se retiraren al riu de Motlló, on hi havia bons amagatalls, entre Benassal i Vistabella. La murada de Benassal s'acabà a maig de 1844, i tot seguit començaren les noves batudes. Les partides de paisans i soldats es dirigien a Montlló en dos fronts, i el 14 de Maig localitzen al Serrador, que va ésser mort, i persegueixen a Vicent Barreda per terme de Vistabella fins al Boi, on l'assassinaren¹⁵. Els cossos foren portats a Vistabella, i d'allí a Benassal, on foren mostrats dos dies davant la pedra i plaça de la Constitució per ordre del general Villalonga. Després foren soterrats sense mirament algú i sense sacraments ni cerimònia, com diu a la Partida d'enterrament de Vicent Barreda¹⁶.

Al principi havia parlat de la poca estima de l'historiador Mn. Salvador Roig pel seu veí Vicent Barreda. Quasi de la mateixa quinta, se portaven només un any, els dos personatges arribarien a odiar-se mutuament per les seues diferències

polítiques. No en và Mn. Salvador va estar un temps seqüestrat, ni en và tampoc van cremar el mas de la Cova, ni van assaltar la casa de Mn. Salvador... Quan el perill de que els carlins ocuparen Benassal, va ésser molt gran, Mn. Salvador va fugir a Castelló. Igualment el general Cova va fugir a França. Però la diferència és ben gran entre el lletrat i l'home rústic, entre el poeta i el guerriller. Al remat, el guerriller morirà en la guerrilla, i serà l'escriptor l'encarregat de recordar-lo, encara que procurant rebaixar-lo, ridiculitzar-lo. Vegem un exemple. Als manuscrits seus de l'Arxiu Parroquial figura un epígraf «*Exemplos de extraordinario fanatismo*», on, en un foli d'extensió, narra fets per a burlar-se dels carlins i realistes. I apareix aquesta referència al nostre biografat: «*Vicente Barreda, alias Cova, fusiló en la facción a Rosa Beltrán por bruja junto a Monllor, y antes había fusilado a 8 burros en vez de sus dueños que se le habían escapado*». Tots els demés «exemplos» són gairebé semblants.

Com podem veure, la importància dels escrits de Mn. Salvador, si exceptuem la seua parcialitat, és bàsica en el coneixement d'aquesta difícil i agitada etapa històrica benassalenca i de tot el Maestrat, en la qual van intervindre tant uns com altres (lliberals i carlins), intentant coses que mai, en el seu temps, s'haurien pogut aconseguir. Un d'aquests hòmens va ésser Vicent Barreda i Boix, «general Cova»

Benassal, 29 d'Octubre de 1982.

1. Arxiu Parroquial de Benassal, Llibre V de Bautismes (1795-1817), foli 3, nº 11.
2. Arxiu Parroquial de Benassal, Llibre VI de Defuncions (1806-1841), foli 31, nº 4
3. Arxiu Parroquial de Benassal, Llibre V de Matrimonis (1780-1841), folo 182, nº 17
4. «...por ser clup de facciosos (la masia de la Cova), capitaneados por su masovero Vicente Barreda...» Mn. Salvador Roig al seu manuscrit «*Diccionario geográfico del término y masías de Benassal*», de l'Arxiu Parroquial de Benassal.
5. «En 1834 dio asilo al guerrillero José Miralles, el "Serrador", a quien sirvió como correo con Navarra e informador... » De la «*Enciclopedia de la Región Valenciana*», article Barreda, Vicente.
6. Mn. Salvador Roig «*Libro Verde de Benasál*» de l'Arxiu Parroquial; «*Libro Verde de Benasal. Diccionario de Benasal y otros pueblos de la comarca*» de l'Arxiu Municipal; «*Libro Verde*» de l'Arxiu Municipal; notes manuscrites de l'Arxiu Parroquial, foli 135.
7. «*Cova*= esta masía junto a la Mola de Ares fue quemada por la tropa liberal, por ser clup de facciosos capitaneados por su masovero Vicente Barreda, los cuales habían asaltado antes la casa del Alcalde y al Secretario Vicente Forés con muerte de este último en la Canada y Fuente Cubierta a 27 de Abril de 1834.» Mn. Salvador Roig, «*Diccionario geográfico del término y masías de Benasal*», manuscrit de l'Arxiu Parroquial de Benassal.
8. Mn. Salvador Roig «*Libro Verde de Benasál*», de l'Arxiu Parroquial;... i també manuscrit de l'Arxiu Parroquial, foli 135.
9. «Vicente Barreda, alias Cova, acometió con los suyos por la parte de Culla, recibiendo las primeras balas de la Torre de Garcés y portal de San Roque, que incendió, entrando por él.» Mn. Salvador Roig, manuscrit de l'Arxiu Parroquial, foli 135, i altres llibres verds de l'Arxiu Municipal i Parroquial.
10. «Los facciosos huyeron de este modo hacia el Saulonar y el Forcall, donde incendiaron el fuerte y la iglesia.» Mn. Salvador Roig al manuscrit de l'Arxiu Parroquial, foli 135. També «*Libro Verde*» i «*Libro Verde. Diccionario de Benasal y otros pueblos de la comarca*», de l'Arxiu Municipal de Benassal.

11. «*Enciclopedia de la Región Valenciana*», article Barreda, Vicente.

12. Idem, ídem.

13. «La facción realista, carlista, absolutista y obscurantista, que en 1840 huyó a Francia, Africa y América, regresó por indulto en 1843. Vicente Barreda, alias Cova, reunió, recién llegado, su antigua facción de Benasal, a la que se añadió luego el Serrador, que, indultado por la reina, hacía tres años que gozaba en su casa el fruto de sus anteriores rapiñas, continuándolas, ahora como antes, en las masías y pueblos indefensos.» Mn. Salvador Roig, manuscrit de l'Arxiu Parroquial, foli 135 v.

14. Mn. Salvador Roig, ídem; i també als llibres verds de l'Arxiu Municipal y Parroquial.

15. «Todas las mañanas se tocaba a somatén o batida, saliendo todos los paisanos y soldados en dos alas, una por la parte de San Roque y otra por la de S. Cristóbal, reuniéndose en Monlló, de donde regresaban al pueblo, descargando la presa en la puerta del cementerio; Cova y Serrador perecieron en el primer día, los demás en los días siguientes.» Mn. Salvador Roig, manuscrit de l'Arxiu Parroquial, foli 135 v°. També, a «*Guerras del siglo XIX en lo relativo a Benasál*», foli 105 v°, diu «Cova perció en el Boy; Serrador en lo alto del Monlleó y los demás en varios puntos; todos a manos del paisanaje y soldados».

16. Arxiu Parroquial de Benassal, Llibre VII de Defuncions (1841 a 1851), foli 15, n° 10. També és interessant aquest fragment de Carles Salvador a «*4 Elogis y 4 Cues*», cua 4. Benassal, pàg. 46: «les forces governamentals per a la represió carlina van matar poc després en terme de Benassal els generals Cova y Serrador, els quals foren soterrats al fossar vell després d'escarnir llurs cossos freds...»

Notal final: l'abundància d'escrits de Mn. Salvador Roig a l'Arxiu Parroquial de Benassal fa quasi impossible la seua classificació. Hi apareixen, barrejades, històries, poesies, genealogies, assumptes de les capellanies... Apareix allí un llibre sobre una certa capellania on Mn. Salvador va aprofitar quasi tot l'espai en blanc per fer una còpia del seu Llibre Verd, del qual sé que han aparegut, almenys, 5 ó 6 variants. L'Arxiu Municipal en té dos, i el Parroquial dos més (un més o menys complet) i un petit resum o extracte que jo tinc copiat. A més, apareixen uns manuscrits, que jo he utilitzat en aquest treball, que són totes les fulles finals de diversos llibres, arrancades y amb gran varietat d'escrits, molt semblants als textos dels dits llibres verds: notícies històriques, versets, acróstics, genealogies, llistes de persones diverses, diccionaris, loes,...

NOTA dels editors.- Malgrat la referència a "general", la graduació obtinguda per Vicent Barreda i Boix va ser la de coronel, i així figura a tota la bibliografia existent.